

ФЕДОРОВА О.Ю.

ОРГАН - БАГАТСТВО СУМЩИНИ

Орган - музичний інструмент групи клавійно-духових інструментів, якому неофіційно й люб'язно надано назву «*короля музичних інструментів*». Вважають, що історичні корені органу - у конструкції флейти Пана. Ряд трубок різної довжини, зв'язані в один ряд, надали можливість музикантам видавати звуки різної висоти шляхом надання повітряного потоку по черзі в різні трубочки.

Перші публічні органні концерти пройшли у Амстердамі (кінець XVII ст.) та в Любеку (перша половина XVIII ст.). Окрім релігійного значення орган набув ще і значення концертного. Вершини свого естетичного та звукового розвитку органи набули у XVII-XVIII ст. Саме у цей час набули слави перших органістів такі майстри, як Дітріх Букстегуде, Йоган Пахельбель, Йоган Себастьян Бах, Луї Маршан. Органіст виконував здебільшого свої твори та імпровізував.

Початок XX ст. ознаменувався новими технічними досягненнями, зокрема в електриці, що дозволило будувати органи у декілька сотень регістрів, до 6-7 мануалів. Значної шкоди органам завдали обидві світові війни. Під час Другої світової війни у бомбардуваннях, битвах, пожежах було знищено величезну кількість безцінних історичних інструментів XIV-XIX ст.

Стрімкий повосенний технічний прогрес призвів до сплеску інтересу до органів як у Західній Європі, США, Японії, так і в Радянському Союзі. Наприкінці 50-х років у СРСР розпочинається активне будівництво органів як виключно світських музичних інструментів у залах філармоній, спеціалізованих новостворюваних органних концертних залах. Пік цього процесу прийшовся на 70-80-ті роки XX ст. На початок 90-х років в Україні працювали спеціалізовані органні концертні зали у Києві, Харкові, Дніпропетровську, Львові, Сумах, Рівному, Вінниці, Чернівцях, Сімферополі, Ялті тощо. Працювали органи в залах філармоній Донецька, Хмельницького, Луганська, оперних театрах Києва та Одеси. Зважаючи на постійні фінансові проблеми у сфері культури та мистецтва України, будівництво органів в Україні фактично припинилось з початку 90-х років. За всі роки незалежності в Україні було збудовано лише невеликий орган для Національної філармонії та значний за розмірами аматорський інструмент у Лівадії (Ялта,

Крим) майстром В.Хромченком. Володимир Хромченко також автор-творець нового органу для концертного залу Будинку органної музики в м.Львів [7].

Гордістю міста Суми є орган, встановлений у Сумській обласній філармонії, завдяки чому Суми є своєрідним центром органної музики, де щорічно проходить міжнародний фестиваль «*Органум*». Орган в Сумах з'явився з ініціативи М.Лушпи, якому належала ідея реконструкції Троїцького собору, що на той час використовувався як складське приміщення [2, с.2А].

Музичний інструмент був виготовлений чеською фірмою «*Piger-Klos*» у 1985 р. Ще в 2000 р. громада Української Православної церкви Московського Патріархату, якій був переданий Троїцький собор разом зі змонтованим у ньому органом, відмовилася проводити концерти, пояснюючи це тим, що органу, який є атрибутом католицької церкви і органічно пов'язаний з нею, не місце у православному храмі [3, с.3]. Але була й інша проблема - 17-тонний орган, який стояв на чотирьох колонах вітваря нижнього храму собору, повільно, проте впевнено «*продавлював*» споруду. З'явилися тріщини і вздовж усього собору, і безпосередньо під органом. Питання про перенесення органу вирішувалося п'ять років. Було декілька варіантів, куди перенести орган - у театр Щепкіна, обласну філармонію, Палац дітей та юнацтва. Директор філармонії Н.Дяківська наполягала на перенесенні органа саме до цієї установи, оскільки потрібно, щоб Суми мали єдиний мистецький зал [6, с.5А]. Цю ідею підтримав і колишній ініціатор побудови цього унікального інструменту в місті, на той час почесний громадянин Сум М.Лушпа [5, с.5А].

І надалі у Сумах щорічно відбувається міжнародний фестиваль органної та камерної музики «*Органум*», заснований об'єднанням громадян Сумської міської організації розвитку органної та камерної музики «*Органум*». До участі в організації та проведенні фестивалю залучаються центральні та місцеві органи виконавчої влади, державні, громадські, приватні підприємства й організації тощо. Фестиваль проводиться за підтримки Міністерства культури і мистецтв України.

Головною метою фестивалю є пропаганда класичного мистецтва серед населення та гостей нашого міста і області.

У фестивалі беруть участь українські та зарубіжні професійні музиканти з вищою освітою та концертним досвідом, а також обдаровані молоді музиканти. Перевага надається українським артистам із зарубіжним гастрольним досвідом. В окремих випадках

допускаються до участі митці, що не мають академічної музичної освіти, але зарекомендували себе яскравими виступами на концертних майданчиках України та за її межами.

Під час фестивалю проводяться майстер-класи провідних українських і зарубіжних виконавців й педагогів, творчі зустрічі із студентською та учнівською молоддю, музичною громадськістю. Під час фестивалю заохочується організація мистецьких виставок [1].

Попри великі труднощі, пов'язані з історією функціонування органа в Сумах, важко переоцінити, перш за все, культурне значення цього інструменту не лише для цього міста, а фактично для усього регіону. А у зв'язку з цим вбачається важливим дослідження органного мистецтва в Україні як складової вітчизняної культури, не обмежуючись лише регіоном Сумщини.

---

1. Положення про Міжнародний фестиваль органної та камерної музики «Органум» від 04.04.07 №224-Р.

2. *Адаменко Е.* Орган переїхав в филармонію // Данкор. - 2007. - №24 (13.06). - С.А2.

3. *Бабинець Т.* Орган знову на перехресті долі? // Сумщина. - 2005. - №32 (23.03). - С.3.

4. *Дубинин В.* Пересадка органа // Данкор. - 2003. - №44 (29.10). - С.А13.

5. *Князев В.* Бах за шесть миллионів // В двух словах. - 2007. - №34 (29.08). - С.А5.

6. *Ярош Н.* Сумской орган в баптистской церкви? // Ваш шанс. - 2003. - №26 (25.06). - С.5А.

7. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Органум>.